

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ В АКМЕОЛОГІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Р.М. Ніколаєвська,

Україна, м.Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Новий тип освіти, який формується одночасно з новим типом цивілізації XXI століття, вимагає нового типу педагога, який володіє новими якостями, забезпечує продуктивність професійної діяльності в системі освіти. Дослідження в галузі акмеології і психології професійної діяльності (О.С. Анісімов, О.О. Бодальов, А.А. Деркач, Р.Л. Кричевський, В.М. Максимова, Е.А. Сулова, І.Н. Сємьонов, Ю.В. Сіягін і ін.) обґрунтовують і пов'язують продуктивність професійної діяльності в нових умовах життя суспільства з розвитком механізмів самоорганізації і саморозвитку спеціалістів, з підготовкою інтелектуальної і управлінської еліти в процесі безперервної освіти.

Дослідження в галузі акмеології освіти дозволяють констатувати нову методологічну позицію у дослідженні і розвитку післядипломної педагогічної освіти.

Акмеологія як метанаука обґрунтовує якісні характеристики нового типу освіти, його суттєвої позиції.

Акмеологічний підхід формує високу мотивацію досягнень, прагнення до успіху, творчості, до високих результатів, до відродження духовного світу людини, до духовного розвитку і духовної зрілості особистості, суспільства.

Саме акмеологічний підхід в якості мети освіти пропонує цілісний розвиток людини і в якості найвищої цінності розглядає індивідуальність. Індивідуальність як вищий рівень цілісного розвитку особистості, його акме, досліджувались Б.Г. Ананьєвим, який довів, що вища точка розвитку досягається на перехресті гетерогенних процесів, коли з'являються нові структурно-функціональні інтерактивні утворення, які забезпечують вищі форми поведінки і діяльності людини, в тому числі й в екстремальних ситуаціях.

Сучасній школі потрібний новий тип педагога: педагог-акмеолог, якому властиві такі якості:

- **це спеціаліст з питань розвитку дитини з відповідного предмету навчання, який володіє корекційно-розвиваючими технологіями і технологіями розвитку обдарованості та творчості (науковими технологіями);**

- **методологічна культура вчителя**, його методологічна компетентність в контексті сучасної філософії освіти, здібність здійснювати не тільки традиційне інформаційне накопичення знань, а і методологічно-орієнтовану освіту, яка необхідна людині у професійній діяльності, в умовах постійного зростання вагомості інформації;

- **нове професійне мислення педагога**, яке складається не тільки з предметних установок, але й мотиваційно-ціннісних орієнтацій, відображаючи нові парадигми освіти, нове ціннісне усвідомлення вчителя щодо свого духовного розвитку;

- **науково-педагогічна компетентність педагога**, яка забезпечує професійність його діяльності; включаючи нові види професійної грамотності: методологічну, предметно-розвивальну, психологічну, валеологічну, акмеологічну;

- **нові професійні і особистісно значущі якості**, які забезпечують творчу самореалізацію індивідуальності педагога:

а) духовна зрілість як високий рівень духовного розвитку особистості, його сила духу і моральність, як мудрість життя, осмислення необхідності жити і працювати на совість, творити добро, нести любов людям;

б) особистісна зрілість як самостійність і відповідальність за прийняті життєві і професійні рішення, за їх вибір і прогнозування результатів;

в) професійна зрілість як готовність до інноваційної професійно - педагогічної діяльності (компетентність, спрямованість, педагогічна майстерність тощо);

г) акмеологічна позиція педагога як похідна його професійного, особистісного і духовного розвитку, як гуманістична установка на забезпечення успіху і здоров'я кожного учня, на досягнення результатів в педагогічній діяльності, на розвиток творчості вчителя і учня в їх щільній взаємодії.

Акмеологічна позиція – це інтегрований показник якостей педагога, результату його самовдосконалення і саморозвитку.

Акмеологічний підхід до якості педагога з позиції нових методологічних категорій (акме, акмеограма, саморозвиток і ін.) дозволяє по-новому підійти до аналізу і проектуванню педагогічної реальності в сучасній школі, керувати якістю освіти в контексті акмеологічної парадигми.

Застосування *сукупності загальних і спеціальних акмеологічних категорій* дозволяє по-новому підійти до вирішення давно відомих проблем освіти.

Одна з них – проблема педагогічної якості, досліджена з позиції акмеології Ю.А. Гагіним [3]. Акмеологічний аспект педагогічної якості автор розглядає у

контексті еталону необхідної відповідності педагогічній реальності її духовно-моральної суті, пріоритету цінностей в педагогічній діяльності.

Педагогічна досконалість в концепції Ю.А. Гагіна являє собою акмеологічний синтез якості педагога і якості його діяльності. Педагогічна досконалість синтезує в собі такі якості, як: кваліфікація, компетентність, професіоналізм, педагогічна культура і майстерність. Акмеологічне подання досконалості пов'язане з повною внутрішньою свободою духу педагога як засобу існування його духовності.

Акмеологічний розвиток педагога відбувається найбільш інтенсивно, коли він включається в дослідно-експериментальну роботу. Включення в інноваційну діяльність формує нову професійну позицію вчителя, під якою розуміється ціннісно-сміслові орієнтації і спрямованість професійної діяльності педагога.

Кредо педагога-акмеолога “Можна навчити кожного і можна забезпечити розвиток кожного”, - такий підхід спонукає до постійного пошуку, спираючись на психологічну закономірність “в зоні найближчого розвитку” (Л.С. Виготський).

За методикою К. Ушакова “Портрет хорошого вчителя очима учнів” проведено дослідження в школах області: Михайлівська ЗОШ Вільнянського району, Верхнетерновська ЗНЗ Якимівського району, ЗОШ № 69 і гімназії № 25 м. Запоріжжя.

Показово те, що учні на перші місця ставлять гуманістичні якості педагога.

Результати дослідження наступні:

I місце – порядність, справедливість;

II місце – гуманізм, доброта;

III місце – інтелектуальний розвиток;

IV місце – креативність, здібність до творчості;

V місце – урівноваженість, організованість.

Педагоги – акмеологи характеризуються високим рівнем творчих досягнень в професійній діяльності, яка передбачає:

- створення авторських навчальних програм, які відповідають вимогам акмеологічного підходу до освіти (мета – цілісний розвиток людини як індивіда, особистості, індивідуальності; результат – соціальна зрілість особистості та творча індивідуальність);
- впровадження інноваційних технологій, забезпечення успіху кожного учня, його саморозвитку і самореалізації, рефлексивного управління творчою діяльністю;
- досягнення учнями високих результатів в освітній і творчій діяльності за інтересами.

Аналіз якості діяльності педагогів-акмеологів спирається на критерії і показники творчості як педагога, так і учня, їхня взаємодія в освітньо-творчому процесі. Педагог-акмеолог – інтегральна якісна характеристика особистості і діяльності педагога в його взаємодії з творчим розвитком учнів.

Саме виявлення зв'язку між діяльністю педагога та результатами діяльності учнів є підґрунтям моніторингу якості освіти з позиції акмеологічного підходу. Управління якістю освіти – це, по суті, управління зв'язками взаємодії в освітньому процесі. Акмеологічний підхід педагога до управління якістю освітнього процесу полягає в проектуванні та реалізації педагогічних систем, націлених на розвиток творчої індивідуальності учня на засадах принципів індивідуалізації і самореалізації, саморозвитку та саморефлексивного управління.

Групою дослідників (творча група директорів при КЗ «ЗОІППО» ЗОР) з проблеми акмеології освіти розроблена модель творчої індивідуальності як критерій якості освіти, включаючи післядипломну педагогічну освіту.

Модель включає такі параметри:

- стійка мотивація творчої діяльності;
- вибіркова спрямованість інтересів;
- креативність;
- логіко - інтуїтивне і конструктивне мислення;
- мобільна активність у творчій діяльності;
- творчість як ціннісна орієнтація особистості;
- вольові якості;
- присутність індивідуальної програми творчої самореалізації.

Таким чином, аналіз освітніх потреб, розробка моделі нового типу педагога, моделі його творчої індивідуальності сприяє обґрунтуванню і розробці акмеологічної концепції шкільної освіти..

Література:

1. Акмеология: Учебное пособие/ А.Деркач, В.Зыкин. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
2. Бранский В.П., Пожарский С.Д. Социальная синергетика и акмеология. – СПб.: Политехника, 2002. – 476 с.
3. Гагин Ю.А. Акмеологические очерки педагогического совершенства. – СПб.: БПА, 1999. – 156 с.
4. Деркач А.А. Методолого-прикладные основы акмеологических исследований. – М.: Изд-во РАГС, 1999. – 309 с.
5. Кузьмина Н.В. Предмет акмеология. – СПб.: Политехника, 2002. – 189 с.

6. Максимова В.Н. Введение в акмеологию школьного образования. – СПб.: ЛСИРО, 2002. – 156 с.

7. Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования. – СПб.: РГПУ им.А.И.Герцена, 2002.- 99 с.

8. Максимова В.Н., Политаева Н.М. Акмеология последипломного образования педагога. – СПб.: Изд-во ГНУ «ИОВ РАО», 2004. – 226 с.

9. Психолого-акмеологическое обеспечение саморазвития личности в системе непрерывного образования/ Под. ред. А.А. Деркача. – М.: Изд-во РАГС, 2002. – 357 с.

Поступило в редакцию 23.03.2013 года